

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLETNEK
ÉS MUZEUMÁNAK

ÉRTESITŐJE.

Főszerkesztő :
Dr. Szádeczky Lajos

Felelős szerkesztő :
M. Kovács Géza.

1912.

XXI. ÉVFOLYAM.

72 KÉPPEL.

KOLOZSVÁR,
AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA
1912.

TARTALOM.

I. Nagyobb cikkelyek:

	Lap
<i>Borbély Sándor</i> : Útazás a Skerisorai jégbarlanghoz (3 kép)	81—86
<i>D. G.</i> : A Havasrekatyei vizesés és még valamiről	107—109
<i>Dr. Gaál István</i> : A turistaság fajai	1—2
A legalkalmasabb edzési módok	10—13
Európa kopása	20—22
Hizás és soványodás	42—44
Kirándulás a Pojána-Ruszka keleti lejtőire (9 kép)	135—140, 148—155
<i>Dr. Hoffer András</i> : Kirándulások Székelyudvarhely környékén (7 kép)	2—10
A galambfalvi öreg tölgyfa	172
<i>M. Kovács Géza</i> : A bükkerdei csoda	156—158
Korond klimatikus gyógyfürdő (3 kép)	22—26
Algyógy-fürdő	44—45
<i>Dr. S. Kovács József</i> : Iparművészetünk pártolása (5 kép)	51—55
<i>Néptanítók L.</i> : Gyermekfürdő Vízaknán	109—110
<i>Orosz Endre</i> : Ornstein József (1 kép)	17—19
Újévi népszokások Apahidán	27—29
Régi szigonyos halászatról a Kiszamos völgyében (1 kép)	55—59
Ivókanalak (2 kép)	87—93
<i>Dr. Persián Kálmán</i> : A Cutin vidékéről (5 kép)	35—41
<i>Dr. Ruzitska Béla</i> : Vándorlás a Déli Kárpátokban. I. Szurultól a Bulea-völgyig (16 kép)	97—107, 114—125
II. Bucsecs-Királykő és Keresztényhavas (10 kép)	161—171, 177—189
<i>Dr. Sbarcea Tivadar</i> : Zajzon	59—61
<i>Szádeczky Lajos</i> : A „Gyergyó“ név eredete	33—35
A Mátyás-szobor és Fadrusz János (1 kép)	145—147
<i>Szilágyi Gyula</i> : Turistaság az iskola szolgálatában. Retyezát-Gyalár. (9 kép)	65—79
<i>Téglás Gábor</i> : L. Gyárfás Győző emlékezete. (1 kép)	129—134
<i>Udvarhelyi H.</i> : Tanulmányi kirándulások.	50
<i>Versényi György</i> : A Zichy barlangban. (Költemény)	110—111

II. Külömfélék.

Aggteleki csepkőbarlang látogatása	40
Aviatikus betegségek (Gé)	142
Búcsújárás, zárandoklás. (G)	13—14
Erdély ismertetése. (M. K.)	191
Helyreigazítás	191—192
Iskolai tanulmányi kirándulások az 1910—1911. tanévben (Gé.)	127—128
Majláth püspök levele	174
Menedékházaink. (G.)	46
Miért nem szeretik a német turistát? (G.)	14
Mit hoz a turista forgalom. (G.)	46
Női báj és sport. (Gé.)	142—143
Országos börtönügyi muzeum. (M. K.)	191
Sportemberek veszedelme.	30

	Lap
Sportműszók	174—175
Tavaszkurák. (G.)	30
Tüdőtorna. (G.)	14
Új hóforrás	193
Vasut a Gobi sivatagon keresztül. (Gé.)	143

III. Egyesületi élet.

Az E. K. E. Hunyadmegyei osztályának közgyűlése. (Gé.)	94
Az E. K. E. központi ülései	111—112, 126, 159, 160, 190—191
E. K. E. összejövetel	15, 160, 174, 191
E. K. E. választmányi ülés	62, 79—80, 94—95, 141—142, 173—174
Kirándulások	15, 63, 80, 95—96, 112, 126—127
Új E. K. E. tagok	15
Muzeumi ügyek	160

IV. Könyvesház.

Lehoczky Tivadar: A Munkácsi vár rövid története (Dr. H.)	192
Marosvásárhelyi lexikon (Sz. L.)	143—144
A Mecsek-Egyesület évkönyve (Dr. S. K. J.)	47
Ribiczey Gyula: Perihélium-Anphélium	16
Téli turisztika (Dr. S. K. J.)	47—48
A vasúti áruszállítás gyakorlati kézikönyve	48

V. Közlekedési hírek.

Automobil közlekedés Galgó és Magyar-Lápos között	175—176
Gyergyószentmiklósi értekezlet. Maros hajózhatóvá tétele	175
Mezőségi vasút. Székelyudvarhely—csikszeredai vonal. Torda— topánfalvi vasút	32

VI. Fürdőügyi hírek.

Bálványos-, Kolozs-, Korond-, Torda-, Zajzon-fürdők	64
Romániai fürdők (K.). Tanítók gyógyfürdője és üdülőtétele	31
Trencsén—Teplic kedvezménye	48

VII. Hírlapirodalom. . . . .

16, 32, 48, 128

VIII. Halálozás.

Ditrói Puskás Zoltán. Karakas Gizella	176
Imets F. Jákó. Siegmeth Károly	144
Terray István	96

IX. Helyreigazítás. . . . .

96

Képeink.

Berger-csorba	113
Bucsecs főcsúcs	170
Buksoj csúcs oldala	167
Bukura sziklák	73—74
Bulea menedékház	122
A Bulea-tó feletti gerincvonulatok tükrözése a tóban	119

	Lap
Bulea vizesés	121
Déva vára a Bethlen kuriával	78
Az E. K. E. muzeumából régi himzés	52
Erdőháti oláh népviselet	140
Fejléc. (Metsz. Bálint B.)	50,55
Felső-Sófalva	5
Govasdia. Látkép a vízvezetékéről	136—137
Govosdia. A falu és Vasgyár közti részlet. Részlet a falu végéről	154
Gura-Zlata ködben	71
A Gutin látóképe	41
L. Gyárfás Győző	129
A homoródalmási barlang	9
Ivókanalak	89,91
Izabella főhercegnő r. készített himzés	53
A Kalcun-tó és a Kalcun-hegy sziklás oldala	117
Kapnikbánya	36
Kapnikbánya: Tatáremlék	38
Kapnikbánya. Kőboglya	40
Kapnikbánya: cimere	41
Kilátás a Bulea menedékháztól	123
Kilátás a Miereára	124
Kilátás a Negói felé	103
Kilátás a Zerge-csúcsról a Venatoriára	118
A Királykő vonulata	183
A Kis-Királykő csúcsa	185
Korond-fürdő	6
Korondon fősétaút, Székely villa	23—24
Kőlyuk a homoródalmási barlangnál	7
A Krepatura sziklahasadék felsőrésze	187
Kroh vizesés	70
Lajtha gerinc	116
Malojesti turistaház	163
Malojesti völgy	166 169
Mátyás-szobor	146
Mezőhavason ősfenyves	25
Móc népviselet	83
Nagyrunki cseppkőbarlang	149, 150, 152, 153
Negoi menedékház	104
Negoi menedékháztól kilátás	105
Negoi csúcs alatt Kleopatra tüje	114
Negoi csúcs a Lajta-gerincről nézve	115
Ornstein József	17
Parajdi sósziklák	4
A patak eltűnik a Máltető alatt	8
A Pojana—Ruszka keleti nyulványai	139
A Propástya középső része	179
A Propástya felsőrésze barlangoduval	181
Retyisora-Gyalár	76—77
Részlet a jégbarlangból	85
Serbota vizesés	101
Székelyudvarhely madártárlatból	3
Szigonyok	57
Sziklavár Aranyosbánya mellett	82
Szurul hegy	98
Vaskapui csataemlék	69
Zenogató	72

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

I. szám
1892.

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

241. sz.
1912.

A turistaság fajai.

Irta: dr. Gaál István

Nem a német módra rendszerező, tüskén-bokron keresztül osztályokba, rendekbe osztó kedvtelés íratja velem ezt a néhány sort. Céлом egészen más; éppen ezért nem is törekszem pedáns teljességre. Sőt még arról sem állhatok jól, hogy valamely turista-folyóiratban nem látott napvilágot valami hasonló fölosztás. Annyira egyszerű.

Megkülönböztetek: *szórakoztató*, *edző* és *tudományos* turistaságot.

A szórakoztató, — kedvem volna szinonimának kiírni, vagy *magyar* — turistaság jellemzője a minél nagyobb társaság és minél kisebb fáradság. Az egyesek is inkább csak a társaságot élvezik turista keretben. Ezzel azonban nem akartam kisebbiteni. A viláért sem! Már csak azért is meg kell becsülnünk, mert hazai termék. De van más jogosultsága is, mégpedig legalább kettő. Első sorban igen alkalmas toborzó és bevezető a turistaság többi fajaiba s ez magában is rangot biztosít neki, másrészt pedig így turista-ténykedésnek minősíthetők a turista-ünnepségek is. Gyűlések vagy emlékünnepek alkalmából rendezett társaskirándulások pedig csakugyan szerves kiegészítői a turista-egyesületi életnek.

Az edző turistaság, magasabb fokán alpinizmus, a tulajdonképpen törzs. Fogalmát nem kell közelebbről megvilágítanom, értelmeznem. Csak azt jegyzem meg, hogy még talán *edző-kúra* formájában sem nélkülözheti a szellemiekkel való szoros kapcsolatot s ebben is különbözik a tornázástól, melyben a cél: tisztán mozgás. Sokszoros lehet tehát belőle az átmenet a tudományos turistaságba.

A turistaságnak ezt a legutóbbi fajtát bajos megszabott keretek közé szorítani. De ne is erőszakoljuk, a turistaságnak egyik faja sem lehet Prokrusztes-ágy. Ne latolgassuk, hogy a havasokra szigoruan botanizáló vagy geológizáló céllal egy-két izben kirándult bűvár turista-e? s valójában-e? vagy csak mellékesen? Csak azt szeretném itt hangsúlyozni, hogy a tudományos turistáskodásnak nagy jövőt remélek. Gondoljuk csak el, hogy az Európa szívében fekvő Alpok geológiája máig is a legproblematisabb kérdések

közé tartozik, holott nincs heglánc az egész földön, melyet annyi turista-geológus járt volna meg.

Különös keverék — vagy inkább torz faj az iskolai tanulmányi (turista?) kirándulás, melyről itt bővebben nem szólok.

Ennyit a turistaság rendszertanáról.

Végül pedig cikkem célzatát kell még csak kissé körvonaloznom. Röviden: azt akartam megvilágítani, hogy a turistáskodás nem szükségképpen jelenti a nagy, elcsigázó fáradságokat. Csakugyan nem kilométer-falás, rekordtörekvések s ehez hasonlók merítik ki a turistaság fogalmát. Az egyén fizikai és pszichikai hajlandóságai szabadon érvényesülhetnek.

Igazságos is, hogyha a turistaság maga sem tűri a korlátokat, ne szabjon a turistáknak sem.

Kirándulások Székelyudvarhely környékén.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Irta: dr. Hoffer András

I.

Székelyudvarhely, Parajd, Szováta és vissza.

Letarolt mezőn, virágtalan réten, hangtalan erdőn jól esik elbolyongani az őszi napsugárban; visszavágyódni a nyárba, a tavaszba; lemondással előkészülni a télre; tűrni, hogy az őszi napnak enyhe melege melengessen, dédelgessen.

A múlt évben, szeptember elsején d. u. két órakor indultam el Székelyudvarhelyről két fiatal tanár kollégám társaságában, a címbe már bevallott irányban, egy nagyobb őszi sétára. Legelső nevezetesség erre az Udvarhelytől vagy fél óra járásnyira, a Sospatak völgyében fekvő Szejke-fürdő. Ennek Attiláról és Csabáról elkeresztelt két fürdő-medencéjét, melyeknek világoskék vizében szaporán szállnak föl a kénes gáz kövér buborékai, meglehetősen rozoga faalkotmány veszi körül. A fürdőnek egyéb helyiségei is aligha viselik büszkén a Rákóczi, Zrínyi, Székely Mózes stb. neveket, melyekkel még az Orbán Balázs székely sovinizmusa illette őket először.

Igazán kár, hogy ez az Udvarhelyhez olyan közel és szép, erdős helyen fekvő fürdő úgy el van hanyagolva.

A kénes fürdőt fiatalok puha tözegtelep választja el a néhány száz lépéssel fennebb fakadó pompás szénsavas, de kissé bitumenes, petroleum szagú Szejke-forrástól. Ennek, meg a homoródi kútnak borvizét isszák Udvarhelyen kútivíz helyett, mert az udvarhelyi kútnak vize vagy sós, vagy — mint minden régi város talajvize — szerves anyagoktól fertőzött.

Sokáig gyönyörködtem a fürdőnek kénes buborékaiban, mivel itt láttam először életemben eleven vulkáni működést. Úgy ez, mint a Szejkekút szén-

diokszidja, sok más székelyföldi kénes- és borvízforással, meg gőzlővel együtt a Hargita vulkáni működésének utolsó fázisa, a kihalt vulkánnak utolsó lehellete.

Szejke-fürdőn túl mintegy négy kilométernyi szakaszon sivárabb útrészlet következik, Szentlélek fölött azonban annál szebb panorama nyílik a Fehér-Nyikó völgyére, melynek pompás háttéréül szolgál a nagyrészt lomberdővel borított pálfalvi plató, szélén az 1062 m.-es, kúpalakú Firtossal és a valamivel alacsonyabb, gömbölyű Szilastetővel. Ez utóbbinak tövében, körülbelül 300 m. relatív magasságban fehérlik a pálfalvi templom tornya.

Nagyon bájos szakasza ez a Nyikó völgyének, ahol tudvalevőleg a székelyföld legszebb leányai és nótái teremnek.

Szentlélek és Farkaslaka a legfelsőbb két község a Fehér-Nyikó völgyében. Határukat elég intenzívus kultúra, a községeket pedig az azzal járó jó mód jellemzi. De nincsenek is itt kötött birtokok, minden termést két kézzel besepő latifundiumok.

Szentlélektől körülbelül háromnegyed órát gyalogoltunk még, amíg elértünk a pálfalvi plató lábához. Itt kezdődik az az elég kényelmes kapaszkodó, amelyen 1—1,5 óra alatt fenn vagyunk a platón; különösen ha nem

SZÉKELYUDVARHELY MADÁRTÁVLATBÓL.

megyünk mindenütt a megyei úton, hanem annak egyenesen északnyugatra való kanyarodása után feltérünk jobbra, a régi, ma már csak gyalogútnak használt útra. Ezen elhagyott út mellett itt-ott jól feltárva látjuk a plató oldalát. Kisebb-nagyobb, néhol tiz-, száz-akós hordónagyságú kőtömbök gurultak ki abból a széles, gyepes útra. Ezek a nagy, szegletes kőtömbök a Hargita testéből ide szakadt kemény láva-darabok. Ilyen kisebb-nagyobb, — amint tudományosan nevezik — andezit-darabokból áll az egész pálfalvi plató.

Igy megőrli az idő a föld kérgének még legkeményebb görcseit is.

A plató széléről pompás kilátás nyílik a két Küküllő közötti halmos vidékre. De ebben, meg a lenyugvó nap nagyszerű színjátékában sajnos, csak rövid ideig gyönyörködhattunk, mert nagy, ólomszürke felleg szállta meg a tetőt, mindenfelől elfogva tőlünk a kilátást.

A platón aztán ránk is sötétedett egészen s egy órai gyaloglás után, a plató tulsó széléről jóleső érzéssel pillantottunk le az apró lámpafénnyel teleszórt korondi völgybe.

Korondon csak keresztül siettünk, mert mielőbb el akartuk érni a korondi fürdőt, ahol az első éjszakát tölteni szándékoztunk. Ott azonban már nem találtunk senkit s nem tehattunk egyebet, minthogy — mivel már nem akartunk Korondra visszamenni — Sófálván keresztül begyalogoltunk Parajdra,

ami jó két órai sétát jelent. Közben azonban már feljött a holdvilág s mi este 10 óra tájban, nyolcórás séta után, bár kissé fáradtan, de jó kedvvel

PARAJDI SÓSZIKLÁK.

érkeztünk meg Parajdra, ahol a Kenyeres-féle vendéglőben jó vacsorát és jó éjjeli szállást kaptunk.

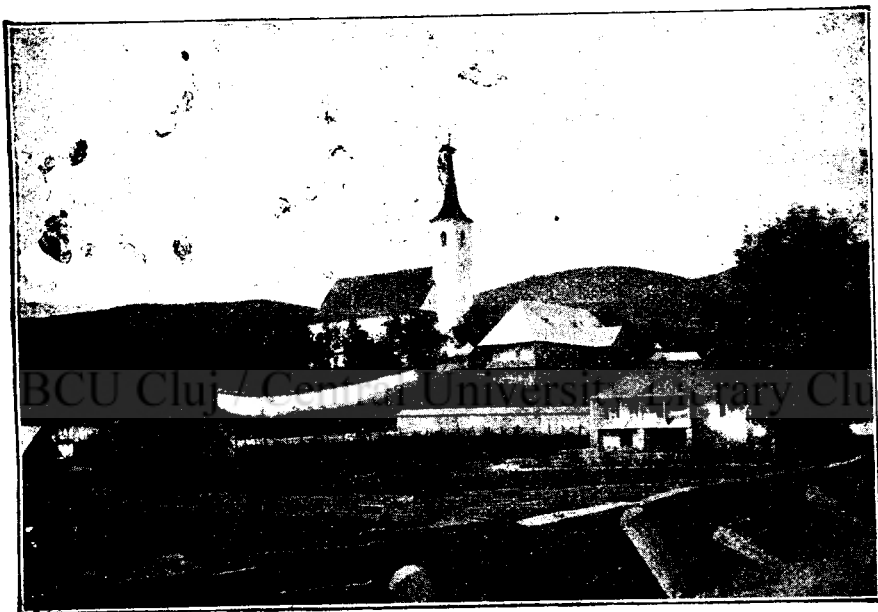

Másnap reggel első dolgunk volt megnézni a sóbányát és Parajdnak világhírű nevezetességeit, a csupasz sósziklákat.

A só jelenlétét mindjárt a község végén jelzi a kövér, vörös sóvirág (*Salicornia herbacea*) buja vegetációja.

Ugyancsak a község végén van a kincstár új bányája, az Erzsébet tárna is. Itt még csak most kezdik bányászni a sót, ezért nem is érdemes időt vesztegetni a megtekintésével, mikor lenn, a korondi patak mellett, a régi bányának tágas, száz méter mély termében nézhetünk körül a sóbánya misztikus világában.

Az új, csak 1864 óta művelt bánya, mint minden új sóbánya, koporsóalakú mélyítés a sótestben; de van itt egy ennél idősebb, óriási cukorsüveghez hasonló bánya is, amely azonban egyre omlik s így ma már nem művelhető, de még mindig ezen szállítják föl aknakosarakban az új bányában ékfejtéssel, gyertyafény mellett termelt sót. Kérésünkre az új terem közepén meg-

FELSŐ-SÓFALVA.

gyújtottak egy csóva szalmát s ennek rövid ideig tartó fényénél gyönyörködhettünk az óriási teremben és a finoman réteges, de meglehetősen össze is gyűrt sótestben.

A bányába csak falépcsőn lehet leszállani, és alulról feljutni s így annál kellemesebb érzés, mikor a lépcsők sötét kürtőjéből ismét napfényre kerülünk.

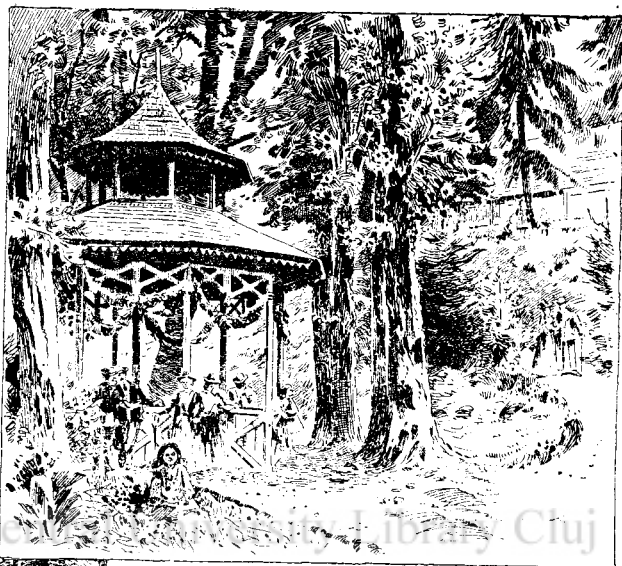
Még érdekesebbek azután itt a torony magasságú, csupasz sósziklák, amelyek közvetlenül a bánya bejárója fölött is láthatók, de sokkal szebbek pár lépéssel fennebb, a korondi patak szép föltárásában. Mert ez a patak, — amint mondják — csak száz éve, hogy átszelte a sótestet. Azelőtt megkerülve azt, a Nagy-Három hegy és a sóhegy között folyt el.

A kúpos, szürke sótoronyokat a védettebb helyen hófehér, zúzmaraszerű finom sókéreg fedi. A sziklák aljából vékony sósvízű erek erednek; de az itt-ott berokkant talaj is arról beszél, hogy a só tehetetlenül kénytelen tűrni legnagyobb ellenségének, a víznek térhódítását, gyors és biztos aknamunkáját.

Parajdnál értük el először a Kisküküllő völgyét s azután ebben mentünk

egészen Szovátáig, ami lehet úgy 6 km.-nyi út. Szovátára délben érkeztünk meg s első dolgunk volt felmenni a fürdőbe. Mivel itt szeptember 15-ig tart a fürdőszезон, nem maradtunk ebéd nélkül s bár a vendégeknek már legnagyobb része eltávozott, még mindig csinos sétáló és fürdő közönségben gyönyörködhettünk.

Szovátának a sószikláin kívül van még egy világhírű nevezetessége: a télen is meleg sóstava. Ezeknek a legnagyobb része dolina-tó. A dolinák, vagy töbörök, tölcsér-alakú mélyedések, melyeket a víz vájt magának a sótestbe. A töbör alján eredetileg elvezető csatornán távozott el a víz, de ez idővel betömődött s ennek következtében a tölcsér fenekén meggyűlt sós vizek, azok a bájos kis tavak, amelyek ép oly szépek, mint amilyen nevezetesek, mert csodálatosképpen itt a só felett közvetlenül gazdag növényzet, szép lomberdő tenyészik.

KOROND-FÜRDŐ.

A szovátai Medve-tó vize a felszínen hideg, de 1—1·5 m. mélységben mértek már benne 70 C°-t is. Ennek a világhírűvé vált tüneménynek a magyarázata az, hogy a nehezebb sós víz fölé rétegződött édes eső, vagy patakvíz, mint rossz hővezető nem engedi, hogy a nap melegétől nappal (nyáron) átmelegedett alsó sósvíz réteg éjjel, vagy télen a melegét elveszítse. Így magyarázta ezt meg Kalecsinszky Sándor, a földtani intézetnek a múlt évben elhunyt nagynevű vegyész, aki elméletének helyességét pontos kísérletekkel is bizonyította.

A szovátai tavak közül legnagyobb és legszebb a hat hold területű Medve-tó, a fürdőzőknek is legkedvesebb fürdőhelye. De félős, hogy éppen ez a nagy közkedveltség fosztja meg nagy hírű nevezetességétől, mert vize a folytonos kavarási miatt, elraktározott melegéből napról-napra veszít s ettől az a legújabb intézkedés, amely a tónak egy részét elzárta a fürdőzők elől (de a beléptidij négyszeresének lefizetése ellenében azért bárki bemehet az elkerített helyre is) aligha fogja megmenteni.

A dolinák fenekén, eltűnő s a sósziklák lábánál, közvetlenül Szovátá

fölött kifolyó sósvízre is emeltek egy fürdőt, amely körül az u. n. „alsó telep” épült.

Szováta-fürdő különben az utóbbi években rohamosan fejlődött s ma holnap a legelsőrendű fürdőink sorába emelkedik.

Még szept. 3.-át is Szováta-n töltöttük s csak 4-én reggel indultunk el hazafelé. Parajdig a reggeli vonattal, onnan pedig gyalog azon az úton mentünk tovább, amelyen azelőtt három nappal este jöttünk.

Mégegyszer gyönyörködhattunk távolról a parajdi sósziplákban. Láttuk Felsősfalvának a tavalyi tűzvészkor porig leégett részét; a Küsmödkő nyergén 788 m. tengerszínfeletti magasságban épült Atyhát, amely nemcsak arról nevezetes, hogy Udvarhelymegyének a legmagasabban fekvő községe, hanem arról is, hogy lakosai háromszor tértek át az unitárius vallásra, mégis katolikusok maradtak. Megnéztük a korondi aragonit-bányát is, amelynek pompás anyagát a zalathnai kőipari szakiskola bányásztatja. A bányát éppen ez évben látták el gázmotoros fűvógéppel. Láttuk, — most már napvilágon — a csinos korondi fürdőt, a tüdőbetegek kedvenc nyári üdülőhelyét. Majd Korondon megebédelve a pálfalvi platón és Farkaslakán keresztül késő délután ismét Szentlélekre érkeztünk, ahonnan mégegyszer gyönyörködhattunk a Nyikó-völgy panorámájában s búcsút vehettünk a Firtosnak a mesék tündérvilágába oly magasan felnyúló, lombtelep kúpjától; s odább a Szejkekút borvizétől új erőre kapva, 36 km.-es gyaloglás után, este 7 órakor gazdag tapasztalatokkal és lelkileg felüdülve érkeztünk meg a székely anyaszék anyavárosába, Székelyudvarhelyre.

KÖLYUK A HOMORÓDALMÁSI BARLANGNÁL.

II.

Székelyudvarhely, Homoródalmás, a barlang, Szentkeresztbánya, Homoród, Székelyudvarhely.

Másik nagyobb kirándulásunk főcélja a homoródalmási barlang megtekintése volt. Erre szept. 16-án d. u. 2 órakor indultunk el: négy fiatal tanár és a ref. kollégiumnak 40 növendéke. Ezen a délutánon kívül még csak a következő nap állott rendelkezésünkre s így idővel nagyon szükösen voltunk ellátva a mintegy 60—70 km.-es útra.

Először az Udvarhely fölött, keleten 887 m. magasságra emelkedő Szarkakő mellett a pálfalvi plató egészen idáig lenyúló részének peremére kapaszkodtunk föl, de csakhamar ismét le kellett szállnunk a Gyepes-patak völgyében fekvő Homoródalmásra és innen át a Kishomoród völgyébe. Este 7 órakor, teljes sötétségben érkeztünk meg Homoródalmásra, ahol igazán példás vendégszeretettel fogadtak bennünket. A fiúkat páronként gazda-házakhoz szállásolták el, mi tanárok pedig a papnak és a tanítóknak voltunk szívesen látott vendégei.

Jókor feküdtünk, korán keltünk, úgy hogy már a reggeli órákban megérkeztünk az ú. n. Kőmezőre, amely a F.-Mál hegy 930 m.-es kúpja alatt, a barlang szakadékvölgye fölött terül el. A Vargyas vizén ugyanis, — amely a völgyön keresztül folyik — cipős lábbal nem lehet a szakadékba feljönni,

azért, aki nem akar hideg lábfürdőt venni, kénytelen előbb a Kőmezőre fölkapaszkodni, ami különben is megérdemli a fáradságot, mert onnan szép panoráma nyílik a lábunk alatt huzódó mély völgybe, az átelleni sziklafalra, honnan sokszótagú visszhang feleleget vissza és látjuk az ú. n. tatár-kápolnának a térség szélén emelkedő falmaradványait.

Mi azonban nem sokat időztünk ott, hanem lassan, libasorban leereszkedtünk a mély mederbe, ahol aztán igazán fenséges kép várt reánk. Még aki nem először látott ilyen — a mészkőhegységekben nem ritka — szakadékvölgyet, az is megilletődve áll meg ebben a felette bájos szurdokban. És ha Európának nem is éppen a legszebb szorosa, amint Orbán Balázs elragadtatásában mondta volt, de mindenesetre nagyon szép. Ami pedig szokatlanul érdekessé teszi, az, hogy itt nem zúg, rohan az ilyen völgyekből úgyszólván elmaradhatatlan hegyi patak. Az andezit-kavicscsal és formátlan mészkődarabokkal megtöltött meder száraz. Az ember okvetlenül a mesék elvarázsolt tündérvölgyében képzelettel itt magát.

A PATAK ELTŰNIK A MÁLTETŐ ALATT.

Aki azonban nem sajnálja a fáradságot s a nehezen járható mederben egy kis darabon még fölfelé megy, csakhamar rájön a varázs nyitjára. Nevezetesen a Vargyas-patak vize a jobboldali sziklafal tövében egy helyen, egy ú. n. ravasz lyukon át eltűnik s ezért a völgynek azon a szakaszán, amelyen idáig jöttünk, csak nagy vízállás idején folyik víz, amikor a víznyelőlyuk nem tudja a Vargyas minden vizét elnyelni.

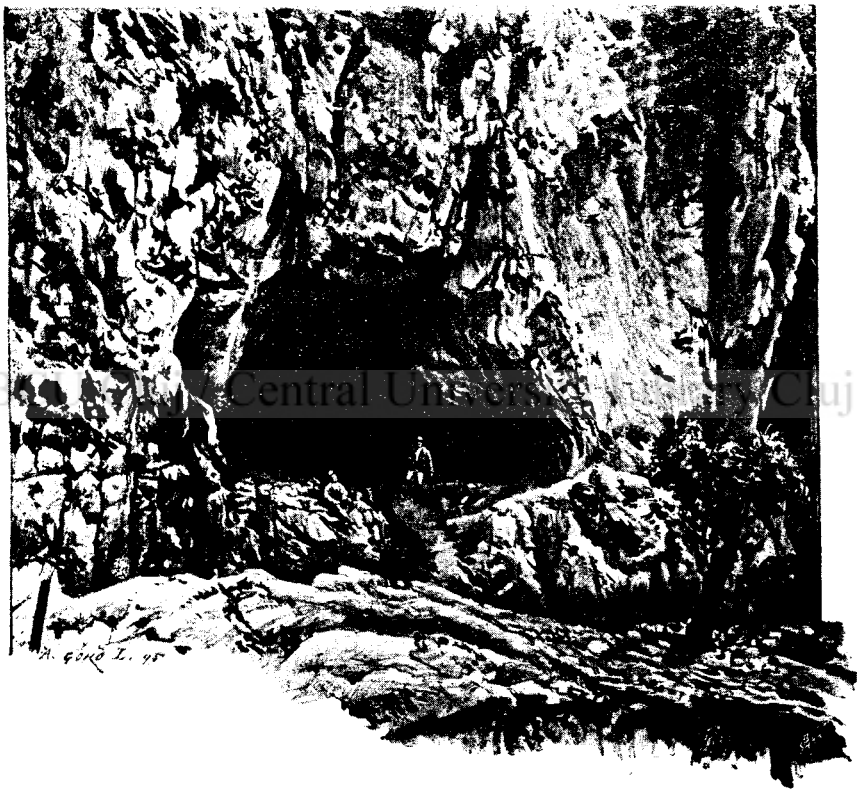
A szikla alatt eltűnő víz körülbelül egy kilométeres földalatti útja után, a barlangon alul, ismét a felületre tör, hogy még egy darabig a festői völgyben folytassa útját.

A barlang a száraz meder oldalában van nem nagy, de csak mesterséges lépcsőn megközelíthető magasságban. Tágas nyílásának egy része kőfalmaradványokkal van elzárva, jelétül annak, hogy régen — amint a hagyomány tartja — a tatárdulások idején a barlang a környék lakosságának menedékkül szolgált. Erről beszél a barlanggal éppen szemközt emelkedő meredek sziklához, az u. n. Csala-tornyához fűződő rege is. Úgymondják, hogy a kőmezei tatár-kápolnát is a tatároktól való megmenekülés emlékére építették annak idején.

A barlang maga szép tágas, cseppkő alakzatokban azonban nagyon szegény. De ez nem is csoda, hiszen nem születethetik olyan stalaktit, amelyet még embrium korában le ne ütnének a boltozatról. A néhol tömegesen található cseppkőcsomok pedig azt bizonyítják, hogy itt-ott szépen megindult volt a cseppkőképződés.

Még nagyobb azonban az a veszedelem, amely a barlang diluviális és a paleolitikus kor szempontjából esetleg nagyon értékes anyagát fenyegeti. A barlang előcsarnokában, bizonyára a barlangkutató bizottság értesítése nélkül, guanót bányásztak; az ú. n. Erzsébet-szakasz vége felé pedig barlangi medvecsontokat forgattak ki, alighanem kincskeresők. Magam is hoztam onnan néhány hatalmas csigolyát, lábszárcsontot, pár darab koponyacsontot és fogakat.

A nagy barlanggal átellenben van még egy kisebb is, az ú. n. lócsűr. Ennek háztetőalakú első szakasza hamar elvégződik. Aki beljebb akar menni, annak egy szűk nyíláson hason kell átsúsznia; de azt mondják, hogy megérdemli a fáradságot, mert aki átmászott a lyukon, az ott bent pompás cseppkőképződményekben gyönyörködhetik, bizonyára nem az emberi belátás és széperzés, hanem az emberi lustaság ingyen kegyelméből.

A HOMORODALMÁSI BARLANG.

E N

Nehezen váltunk meg a szép szorostól, de az idő már dél felé járt s mivel még nagy út állt előttünk, gyors tempóban kapaszkodtunk föl a szoros meredek partján vissza a Kőmezőre, ahol egy kisebb szerű forrás körül letelepedve költöttük el ebédünket. Déli 12 órakor indultunk tovább. Először a Vargyas-patak mentén haladtunk fölfelé, majd az ú. n. felső hídnál felmáztunk a Vargyas és Kishomoród vízváltójára. Innen a társaság nagyobbik része — az utat megrövidítendő — Szentkeresztbányán keresztül egyenesen Homoródfürdőnek vette útját, én meg egyik kollégámmal leereszkedtem a Kishomoród völgyébe: fekvő ú. n. Rókvároshoz, hogy az ott mívelés alatt álló vasbányákat megnézzük. Azonban — vasárnap lévén — úgy ezekből, mint az 1,5—1 km.-rel fennebb levő vasolvasztókból és vasgyárból csak

keveset láthattunk. Kárpótotl ezért bennünket a szép fenyves vidék és az a sok jó borvíz, amely e völgyben, egészen Dobogó-fürdőig, úton-útfélen található.

Kápolnás-Oláhfaluban ért bennünket utól az este. Az eső is elkezdett szitálni s így útunknak még hátralevő 18 km.-es fináléját éppen nem nevezhettük a legkellemesebb sétagyaloglásnak. Mindazonáltal este 11 órakor, bár bőrig átázva, de azért jó kedéllyel érkezünk meg 74.000, a megelőző napival együtt 90.000 lépés leketyegtetése után Székelyudvarhelyre.

Aki szereti a szépet a tanulságossal összekötni, annak az utóbbi túrát is nagyon ajánlom, de csak úgy, hogy közben a két Oláhfalu valamelyikén, vagy legalább is Homoródfürdőn megháljon.

A legalkalmasabb edzési módok.

(Téli turistaság és téli sportok.)

Irta: dr. Gaál István.

„Minden megedző eljárásnak lényege, — írja Dalmady Zoltán dr.¹ — hogy a szervezetet oly természeti hatásoknak vetjük alá, melyeknek nagyobb foka már betegséget okozna, s arra számítunk, hogy e művelet ismétlésével a szervezet mindazon működéseit gyakorlat útján tökéletesítjük, melyek a szervezetnek az alkalmazott ingerrel szemben megjelenő reakcióihoz tartoznak. A szervezet így oly átalakulásra megy át, hogy még az azelőtt betegséget okozó hatásokkal szemben is ellenállóan viselkedik, vagyis edzett.“

Általános tapasztalat, hogy semmiféle szervünk vagy szövetségünk nem mutathat föl olyan gyarapodást és „működésképeség fokozódást“, mint az izomrendszer. Viszont azonban izmaink edzése más szerveinkre is hat. Igen világos tétel tehát, hogy minden edzési módszernek legfőként az izomszövetre kell gondolnia, mint amely aránylag legkönnyebben is „kezelhető“, másrészt pedig legmegbízhatóbb segítőtárs a többi szövet és szerv gyámolításában. Arra azonban ne gondoljunk, hogy ez a kitűnőnek mondott edzési-médium, az izomrendszer valami nagyon gyorsan edződik. Amint Dalmady is megjegyzi, egy-egy tornázásnak legfőlebb fárasztó hatását érezzük; csakis a következetesen, rendszeresen végrehajtott edzőmunka járhat sikerrel.

S még egyet szükséges előrebocsátanunk. Az elérhető edzettségi fok t. i. egyénenként nagyon különböző. Sok ember van, akin „nem fog“ a tornázás, sportolás, míg más minden testgyakorlás illetve rendszeres izommunka nélkül is fejlett izomzatú. Az egyéni rátermettség tehát még itt is döntő szerepet játszik.

A rendszeres testedzés általában a torna keretei közt folyik — nálunk. Természeti népek, sőt a Kelet művelt népei is más módokhoz folyamodnak. Általános az a tapasztalat is, hogy a szabadban történő testedzés értéke sokszorosan fölülmúlja a szobai tornázást. A legegyszerűbb, legtermészetesebb s legcélszerűbb edzési mód a *gyaloglás*, amely „az alsó végtagok s ezek mellett

¹ Szervezetünk megedzése. (Természettud. Közl. 528. füzet.)

a szív, tüdő, vérkeringés kitűnő edzője“. A síkon való gyaloglás azonban nem oly hatásos, mint a lejtőn fölfelé való, mely alkalommal a tüdő és szív, vagy a lefelé haladó, amellyel a végtagok edződnek különösebben. A sí — megfelelő gyakorlat után — könnyebb és enyhébb a gyaloglásnál. „Az alpinizmus pedig, — írja Dalmady — a gyaloglás hatványozott hatásain kívül a test minden izmát megdolgoztatja s nagy hatása van az egyensúly-érzék és mozgás-koordináció fejlesztésére“.

Gyaloglás, sí, alpinizmus! Ime a legalkalmasabb edzési formák triársa. S mily érdekes, valamennyi már magában véve is olyan, hogy jöllehet a szabad természethez van kötve, évszakoktól, vagy általában hőmérsékleti viszonyoktól eleve is független. Hiszen ha a gyaloglás fogalmában nincs is egyenesen kijelölve, hogy a télvíz idején való járás is hasznos és alkalmas edzési mód, az alpinizmus már kimondottan jelzi, hogy a hőmérsékleti viszonyok legszélsőségesebb formáival is számol, illetve nem fél a — meghűléstől.

Mert hiszen amilyen gyakori a gyermek és pesztra-társadalomban még ma is a „mumus“ emlegetése, annyira közkeletű minden rendű és rangú társaságban a meghűlés respektálása. S mindenki úgy beszél róla, mintha tisztában lenne a fogalommal. Tény pedig, hogy a problémával szakszerűen foglalkozó orvosok és tudósok sem tudtak megegyezni s ma is még három fölfogásnak vannak támogatói. Az egyik szerint meghűlés egyáltalán nincsen; más föltevés mint betegség-otot elfogadja, a két szélsőséget közvetítő harmadik fölfogás pedig azt vallja, hogy a meghűlés más betegségeknek, leginkább fertőzésnek előkészítője, elősegítője. Még csak azt kell itt megjegyeznünk, hogy a meghűlés lényegesen különbözik a hidegnek fagyasztó hatásától; ez már abból is kitűnik, hogy orrunk, vagy fülünk lefagyhat, anélkül, hogy meghűlnénk. A jeges borogatások sem okoznak soha meghűlést. A statisztika szerint a szabadban dolgozó munkások sem hűlnek meg gyakrabban, mint a szobában dolgozók. Föltűnő végül, hogy míg az egyenlítőnél a sarkkörökig mindenütt panaszkodnak meghűléses bajok miatt, a sarkvidéken — nem hűlhet meg az ember.

A vázolt föltevések közül leginkább azt tartom elfogadhatónak, amelyik a meghűlést, illetőleg azt a különös, betegségekkel kapcsolatba hozható hőmérsékleti hatást olyannak tekinti, hogy a szervezet ellenálló képességét csökkenti, s így különösen a fertőző bajokat elősegíti. S ebből kiindulva, elmélkedjünk azon, mi a legalkalmas edzőkúra a meghűlés ellen?

Az orvosokat esetleg kissé zavarba hozhatnók ezzel a kérdéssel, — aminthogy tényleg itt is sokfelé ágazók a nézetek, — a turistáknak azonban meggyőző tapasztalataik vannak. Turistáskodni, sportolni kell télen is, sőt — amint Herrmann Antal dr. igen találóan mondja,¹ — télen még inkább, mint nyáron! „Vérbeli turista nem válogat az évszakokban.“² Hiszen valóban furcsa is lenne, hogy a tél beállta a turista-időszak végét jelentené. Hogyan? Hiszen az alpinizmus egyenesen „nyáron-tél“ turistáskodás! Aztán meg „télen az erdő olyan, mint egy japán cseresnyéskert teljes virágjában.“³ Fogékony elme számára különben a nagy természet minden megnyilatkozása szép. Sőt azt is el merem mondani, hogy aki még sohasem gyönyörködhetett az erdő téli pompájában, az újdonság varázsát is érezve talán még szebbnek találná, mint nyáron. Magamon is, máson is tapasztaltam, hogy élesíti vagy legalább is szoktatja a megfigyelő képességet, mert kevesebb a megfigyelendő tárgy s jobban összegeződik a figyelem. Egy-egy élénkebb folt a fakérgen, vagy sziklarepedésben fölhívja figyelmünket s így alaposan megösmékedünk a télen szaporodó növényekkel: zuzmókkal, mohokkal, az élénk kármín-piros árvalány-

¹ Téli turistaság. (Erdély, 1910. évf.)

² Herrmann A.: Turista ötletek. (Erdély, 1908. évf.)

³ Herrmann A.: Téli turistaság.

fülével (tapló gombafaj), egy-egy zölden maradt szederindával, a keresztcsőrű pinty téli költésével, stb. Kicsiségek, ugy-e? De hát akkor mi a nagy a természet nagy egyetemén kívül? S vajjon ki tudná az örömrézetet nagyság szerint pontosan osztályozni? Én azt hiszem, hogy egy nyert háború-okozta öröm nem lehet nagyobb, — mert semmi esetre sem tisztább, — mint az, melyet egy szép vidék, vagy csak az első ibolya látása is kelt az egyes emberben.

Erdőn, mezőn tehát télen is akad látni való. Ennek megállapítása pedig igen fontos. Mert igaz ugyan, hogy testünk megedzése céljából eredtünk útnak, de a szellem foglalkoztatása nélkül nagyon „robot-izű” lenne testedző-kúránk; ez pedig az eredményt is károsan befolyásolná.

Itt pedig két csoportba osztom az „Erdély” olvasóit: olyanokra, akik nyáron rendszeresen turistáskodnak s olyanokra, akiknek ez mindig — csak erősen föltett szándékuk maradt.¹

A „csak nyári” turisták nyáron szerzett edzettségükkel mindenesetre előnyben vannak, de nagyon tévednek, ha azt hiszik, hogy néhány heti edzés az egész télre, vagy talán egész életre ellenállóvá tette szervezetüket. Bocsássák meg, de eszembe jutott s el kell mondanom az oláh munkások esetét. Egy nagyobb vállalkozónál dolgoztak egy kis ideig, azután kiléptek a munkából. Nem sok idő múlva újra jelentkeztek. Ekkorra azonban kiderült, hogy ez a népség csak addig dolgozik, amíg egy-két hétre valót szerez, hogy aztán annál alaposabban és tovább élhessen a „dolce far niente” gyönyörűségeinek.

Talán nem tulságosan merész az a föltevéssem sem, hogy a téli turák mégis csak nyújtanak némi fogalmat az alpi turák viszonyairól azoknak a turistáknak, akiknek ez utóbbiakat „in natura” sohasem lesz alkalmuk kitapasztalni. És ez is valami.

Föl tehát téli kirándulásokra turista véreim! Hiszen — amint mondtam — a nyáron szerzett edzettség még nem tűnt el egészen az izmokból. De meg, — ami fő! — az edzett „turista-akarat” már megvan s ezzel csakugyan könnyű a téli turistáskodás jegét megtörni.

Sokkal nehezebb ez — nagyon könnyen belátom — azoknak, akik egyáltalán nem turistáskodnak, sőt talán egyébként sem edzik magukat. De mégis elhihetik, csak elgondolása hátorzongató annak, hogy télen, csikorgó hóban nekivágunk a Gyalui havasoknak vagy a Szebeni havasoknak, esetleg — főként bevezetésnek — egészen közelfekvő, alacsonyabb hegyvonulatnak, — de végrehajtani egyáltalán nem nehéz. Persze nagyon jó előtanulmány a korcsolyázás, szánkózás, lábszánkózás, sőt még a vadászat is. Ez utóbbiról azonban tüstént meg kell jegyeznem, hogy a téli vadászatot (főként lest, ha, tó-vadászatot) a szenvedélyes vadászra nézve igen veszedelmesnek tartom, mert ha a meghűlésről kétségtelenül bebizonyítanak is, hogy nincsen, a lesen mégis alaposan meghűlhetne a vadász.

A fölsorolt téli sportok a tovább edző kúrának elég szilárd alapot nyújtanak, s igazán távol vagyunk attól, hogy a brit-kolumbiai és kanadai indián törzsek edző módszerét ajánljuk. Ez ugyanis abban áll, hogy — akárcsak a mi cigányaink — a legnagyobb hidegben is félig meztelenek. Gyerek korukban bölény-farkakkal vörösre, esetleg véresre verik egymást, azután pedig a félig fagyott folyóba mennek fürdeni. Főlnőtt sihederek a legnagyobb hidegben is takaró nélkül künn hálnak. (Azzal, hogy ebbe az edzési processzusba a gyöngébbek bizony belepesztülnek, természetesen senki sem törődik.)

A téli sportok megkedvelője pedig már nem is idegenkedhetik egy-egy kisebb turista-kirándulástól sem. Fontos azonban, hogy az első téli turát lehetőleg gyakorlott turisták társaságában tegye a kezdő. Ennek sok oka van. Azok a bizonyos apróbb fogások csak szájról-szájra sajátíthatók el. Milyen

¹ Az az egy-két olvasó tehát, aki télen-nyáron turistáskodik, itt csalódottan félben-hagyja cikkem olvasását!

hóban mikép lépünk, ha dideregni kezdünk, miként vegyünk néhány mély lélegzetet stb. stb., írásból nem tanulhatjuk meg. Azt talán azonban már egyszerűen megemlíteni is elég, hogy szeszt, — főként útközben — turista nem iszik. Úgy tűnik föl, mintha már réges-régóta tudnók, hogy a szesz igazában nem melegít. Egyedül azonban semmiképp sem tanácsos télen kirándulni, annál inkább azonban a lábszánkózást megtanulni.

Kissé talán különösen hangzik, hogy a téli turistáskodást úgy állítom be, mint alkalmas bevezetőt az általános turistaságba. Pedig, ha meggondoljuk ez nem „filius ante patrem“. A sportoknak úgyszólván minden fajtája megkívánja, hogy egyszerre többen úzzék; szinte fokozottan van ez meg a téli sportoknál. Nos, a vidám társaságot kedvelő magyar ember hamarosan hajlandó csatlakozni a korcsolyázni, szánkázni induló társasághoz. Először ezért, másodsor azért: ok bőven akad rá. S könnyebben kapható ilyesmire télen, mint nyáron, — úgy látszik, valami ős — alaptermészeténél fogva is.

Nem szabad végül elfelednünk azt sem, hogy a téli turázásnak kiváló előnyei is vannak, aminők a levegő pormentessége, az izzadság minimális foka, a lábszánkó pompás használhatósága, főként lejtőn lefelé, míg ezt nyáron sok — nem is egészen kezdő — turista is legszívesebben elkerülné.

Sőt még hajlandó lennék inkább azt elhinni, hogy a téli turistáskodással kezdő turista a nyárba sohasem találná bele magát egészen, míg a téliért egész lélekkel rajongana. Ezt igazán nem tartom valószínűtlennek.

S mindezek után pedig elég csak röviden rámutatni arra, hogy a téli turistaság legalkalmasabb edzője szervezetünknek, azon a réven is, hogy izmainkat a kellő edzettségi fokon tartja, másfelől pedig begyakorolja a hőviszonyokhoz való nagyfokú alkalmazkodásra. Megtanít végül arra is, hogy a meghűléstől való örökös rettegés voltaképpen csak tulásba menő kényeskedés; egyetlen ily képzelt zsarnokunknak detronizálása is érdemes eredmény.

Különfélék.

Bucsújárás, zarándoklás. Valószínűleg ezek az utazás legősibb indító okai és formái is egyúttal, amelyekből a cserekereskedési, vásári, stb. ügyekben való utazás csak később fejlődött ki. Adataink vannak rá, hogy pl. Mekkába a legrégebbi idők óta zarándokoltak az emberek, több századdal a hedzsra (Mohammed futása) előtt.

Rövid idei megfigyelés is meggyőzőheti a szemlélőt arról, hogy oly erős akarat, utazási vágy sarkallja a zarándokot, hogy útjában semmiféle földi hatalom meg nem akaszthatja. Mint

természetbúvárnak — itt okvetlenül eszembe kellett jutnia a bucsújáró pille (*Cnethocampa processionea*) hernyójának, mert külsőségeiben tagadhatlanul nagy a hasonlatosság közöttük. Ismétlem, azt tartom a legfontosabbnak, hogy a legközömbösebb szemlélőnek is megsőt át kell éreznie azt a hatalmas mozgató energiát, amely a bucsúst s még inkább zarándokot útjában serkenti. S éppen ebből gyanítom ennek az utazási formának ősi voltát.

Érdekesek továbbá azok az értesítések, hogy a mozlim-világban manapság

oly általános intenzívus a zárándoklási vágy, mint hajdan az Abbassidák idejében. S éppen ez volt közvetlen megteremtője a Damaszkus—Mekka közötti vasúti vonal tervének. Ime, a legősibb hajlandóságok is könnyen kapcsolódhatnak modern formákhoz. S éppen csak erre akartunk itt röviden rámutatni, hozzátéve, hogy amiként még a legbuzgóbb muzulmán sem ragaszkodik manapság a Mekkába való gyalogzárándokláshoz, épp úgy modernizálható az ilyen dolog más irányban is. A higiéniára gondoltunk első sorban. Másod sorban pedig az ily útazások turistasági kivitelére illetve kihasználására.

Tüdő-torna. Általánosságban úgy fogják föl, hogy a tüdő torna (Atemgymnastik) csupán mély lélegzet-vételből, illetve a tüdő és mellkas némi kitágításából áll. Való tény, hogy mindez lényeges kelléke a tüdő-tornának, de nem meríti ki ennek fogalomkörét. Tapasztalhatjuk, hogy néhány tudatos, mély és szabályos lélegzetvétel megnyire befolyásolhatja a közérzetet, sőt még az esetleges ájulásnak is elejét veheti. Mindez nem tűnik föl oly valószínűtlennek, hogyha a tüdő torna lényegével közelebbről megismerkedünk.

Legujabban *Vernon* és *Stolz* kísérleteiből szerezhetünk tudomást a megfeszített lélegzésnek, illetve az oxigéniumnak az izom-tevékenységre gyakorolt hatásáról. Kitént, hogy a tüdő torna valósággal az egész test javát mozdítja elő. Nagyobb fajta erőfeszítések alkalmával gyakran sok függ attól, mennyi ideig bírjuk ki lélegzetvétel nélkül, de úgy, hogy ez ne okozzon kimerülést. Egyszerű tapasztalati tény, hogy már néhány mély lélegzetvétel is elegendő arra, hogy lélegzetünk tetemesen hosszabb ideig való visszatartására képessé tegyen bennünket. Gyakorlattal ebben az irányban sokra vihetjük, s valóban nagy eredményt érünk el, hogyha a belélegzendő levegőhöz oxigéniumot keverünk. *Vernon dr.* megállapította, hogy 6 percnyi tüdő-torna után (a négy legutolsó lélegzetvételhez oxigéniummal kevert levegőt használt) lélegzetét 8 perc és 13 másodpercig tudta

visszatartani, ami valóban hihetetlen eredmény.

G.

Miért nem szeretik a német turistát? Egy német családi lapban — német szerző tollából — jelent meg az önbírálatnak érdekes példája. Elég részletesen és kiméletlenül s valóban elég tárgyilagosan szól a német turisták olyan tulajdonságairól, melyek őket ellenszenvéssé teszik — Itáliában. Arra a végkövetkeztetésre jut, hogy a régi műveltségű olasz nép jogosan ütközik meg a rendetlen, izléstelen öltözetű, tulságosan hangosan beszélő és — last but not least — tulságosan szűkmarkú német turistákon. Ajánlja is erősen (5 pontba foglalva) a »jobb utazó erkölcsöket«.

Itt minderre csak két megjegyzést kívánunk tenni:

Először azt, hogy a német turisták bizony nem csak Itáliában viselkednek kifogásolható módon. Ezt ugyan mintha a sorok közt maga a szerző is tudná, de nem teszi szóvá, mert akkor még egy nagy hibát kellett volna szellőztetnie, melyben azonban — ő maga is benne leledzik, s ezt emelem ki másod sorban, hogy t. i. túlteng bennök a »kulturát vezető« német faji öntudat. Ugy áll tehát a dolog, hogy más országban, melynek kulturhistóriája nem oly tekintélyesen régi, mint Itáliáé, szerző szerint nem baj, ha a német turista izléstelen és illetlen is, — mert hiszen azt a más országot és annak népét mindenkép fölülről nézheti.

De lám, mi is fejlődöttünk odáig, hogy mindezeket észrevesszük s a megérdemelt megrovásban részesítjük.

G.

Az aggteleki cseppkő-barlang látogatottsága. A magyarországi Kárpát-egyesület érdemes ügyvivő alelnöke: *Siegmet* Károly összeállította a barlang látogatására vonatkozó évi kimutatást. E szerint a barlangot 1910 évben 1264 turista kereste fel. Ezek közül 115 látogató Budapestről, 1122 Magyarország több részéből ment a barlangba, azonkívül 12 osztrák, 10 német, 4 Oroszországból és 1 Svájcz-

ból. A barlangon végig haladt 609 turista vagyis az összes látogatók 48.2 százaléka a turisták közül 710 az új, 554 a régi bemenetnél kezdte meg a barlang megtekintését. Az első látogató április 18-án, az utolsó október

21-én jött; 9 tanintézet eszközölt tanulmányi kirándulást a barlangba és pedig 30 tanár vezetése alatt 289 tanulóval. 1881. évtől kezdve, amidőn a Kárpát egylet vette azt kezelésébe, összesen 21.088 turista volt a barlangban

Egyesületi élet.

E. K. E. összejövetel. Folyó év január hó 2 án tartotta az Erdélyi Kárpát-Egyesület a Pannonia-szálló külön éttermében rendes havi összejövetelét. Jelen voltak: Adorján Róbert, Adorján János Bihacsy Gusztáv, Baumann László, Dobós Gerő, Bertleff József, dr. S. Kováts József, Oberding Antal, Tomán Béla, Losonczy János, Vészi Béla és M. Kovács Géza főtitkár. Egyesületi főtitkár a megjelent tagoknak boldog új évet kívánt és köszönetét fejezte ki az érdeklődésért, azután pedig részletes jelentést tett az utolsó összejövetel óta történt egyesületi eseményekről. Felhívta a társaság figyelmét arra, hogy ez összejövetelen megállapítandó volna a téli kirándulásoknak tervezete. Indítványozta, hogy kedvező időjárás esetén mentől több kirándulást rendezzenek. Számos felszólalás után elhatározták, hogy az első kirándulást lábszánkó gyakorlatokkal a Bükk-erdőbe fogják rendezni. Több egyesületi ügynek megbeszélése után a társaság késő esti órákban oszlott szét.

Kirándulások. (*Bercsényi turistaház — Árpád menedékház*). 1-ső kirándulás, 1 napos, 8 résztvevő. Egyesületünk ezidei 1-ső kirándulását lábszánkó gyakorlatokkal kapcsolatosan a Bercsényi turistaházhoz és onnan a papvölgyön át a Szent-János kuthoz folyó hó 7-én (vasárnap) akarta rendezni.

E kirándulás a kedvezőtlen időjárás és a kevés résztvevő miatt csak részben sikerült, sőt az utitervet sem lehetett megtartani. A kirándulók reggel 7 óra 30 perckor indultak el a Majális utca sarkáról s dacolva az erős ellenszéllel 9 órakor érkeztek fel a Bercsényi turistaházhoz. A hirtelen beállott olvadás miatt a lábszánkó gyakorlatok teljesen meghiusultak ezért a társaság a turista ház verandájáról hosszasan gyönyörködött a gyönyörű téli tájképben, majd megebédelt és azután programot változtatva, felgyalogoltak az Árpád menedékházhoz. Innen rövid pihenő után újólág visszatértek a Bercsényi turistaházhoz, majd pedig estére Kolozsvárra gyalogoltak. A kiránduláson résztvettek: Bihacsy Gusztáv, Bihacsy György, Feigl Herman, Kapussy Dezső, dr. S. Kováts József, Pap György, Vörös Jenő és M. Kovács Géza főtitkár.

Uj E. K. E. tagok. Folyó évi január 1-től a tagok sorai közé igttattak: Ebergényi Gyula Kovászna, Hartig Vilmos, Hartig Vilmosné, Hartig Nusi, Hartig Mici, Ref. Főiskola nagykönyvtára Debrecen, Varga Lajos Kolozsvár, gróf Zichy Béla Budapest, dr. Erdélyi László Kolozsvár, aj. titkári hivatal, dr. Lechner Károly Kolozsvár, aj. dr. Kosutány Ignác, Weisz Jenő Kolozsvár, aj. Bihacsy Gusztáv.

Könyvesház.

Ribiczey Gyula: *Perihelium Aphelium*. (Versek. Budapest 1911. Világosság nyomda, 4 iv, 8°, Szerző kiadása, ára 2 korona.) Ilyen címen egy érdekes s sok tekintetben értékes verses könyvecske jelent meg a könyvpiacra, sokat ígérő határozott tehetség munkájaként. Nehéz ugyan a mai irodalmi termelés verszőnőjében kikeresni s meglátni az arra érdemeset, mégis erős az impressziónk, hogy szép jövő vár arra a fiatal emberre, akinek *első* kísérletét olyan határozott, finom, mű-

vészi poéta elgondolás s precíz kivitel jellemzi, mint aminőt *Perihelium Aphelium* című könyvecskéjében élvezhetünk. Iránya a moderneké, még pedig azok ködössége nélkül. Verselési technika, rim, ritmus szempontjából sok újítást teremt s különösen meglepő szokatlanul eredeti, fordúlatos gondolat kapcsolásaival. Mint érdemes s talentumos könyvecskét szívesen ajánljuk tagjainknak s olvasóinknak. Kapható Ujszászon a szerzőnél és megrendelhető az E. K. E. irodájában is.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Hírlapirodalom.

Mindenféle tudnivaló a divatról.

— A *Divat Ujság*-ból. —

A különböző társasösszejevetelek, ebédek, vacsorák idején s amikor küszöbön a farsang, az öltözékünk különösebb gondot kíván.

Mindenekelőtt: a társaságos öltözéknek nem szabad »viseltes«-nek. »átalakított«-nak látszania. Akármilyen gazdaságosak vagyunk is különben, az esti öltözékünk ezt ne elárulja el. Ellenben érvényre juttathatjuk rajta mindazt a sok apró, személyes hiuságot és fogást, mely előnyére van az egész lényünknek, még az esetben is, ha ezzel valamennyire letérünk a divat szabta utakról.

A derék kivágása megengedi, hogy ne fagaskodjunk a divatos szögletes kivágáshoz, ha ez a forma nem kedvez

a váilnak, vagy arcnak. A négyszögletes vagy kerek kivágást ki lehet egészíteni egy kis betétdisszel, ha a model, amely után készül, csinos kivágást mutat.

Keskeny prémcsikkal szegélyezik a keccses esti fejkötőket, melyek az idén oly divatosak színházba és hangversenyre. Készítik: csipkefodrokból apró rózsá-girlanddal; fémszövetből, hermelinszegéssel, vagy rojtosan. Mindenki tetszése szerint készítheti, a fő, hogy szép legyen és találjon az arcához.

*

A *Divat Ujság* minden hónapban kétszer jelenik meg. Előfizetési ára: negyedévre két korona husz fillér. A *Divat Ujság* kiadóhivatala Budapesten, VIII., Röck Szilárd utca 4. számú háiban van.

Főszerkesztő: dr. Szádeczky Lajos. Felelősszerkesztő: M. Kovács Géza.